

ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարի առաջին տեղակալ Վաչե Տերտերյանի
գեկույցը՝ 2013թ. ՏԿՆ գործունեության մասին

Մեծարգո պարոն Նախագահ,
Հարգելի գործընկերներ,

Թույլ տվեք կատարված աշխատանքները ներկայացնել երկու հիմնական ուղղություններով՝

Տարածքային կառավարման մասով.

- Մշակվել են մարզերի քառամյա զարգացման ծրագրերի, դրանց հիման վրա՝ տարեկան աշխատանքային ծրագրերի կառուցվածքի, ծրագրերի իրականացման մոնիթորինգի համակարգի վերաբերյալ իրավական փաստաթղթերը: Այս տարի 5 մարզ կունենա արդեն երկրորդ քառամյա զարգացման ծրագիրը: Մարզպետարանների աշխատանքներն առավել արդյունավետ դարձնելու նպատակով ունիֆիկացվել են նրանց կառուցվածքները, դրանք համալրվել են անհրաժեշտ տեխնիկական գույքով, ամբողջությամբ ներառված են պետական կառավարման համակարգում շահագործվող էլեկտրոնային փաստաթղթաշրջանառությունում:
- Մարզային իշխանությունների և տեղական ինքնակառավարման համակարգի արդյունավետ գործակցությունն ապահովող կարևոր կառույցի՝ մարզային խորհուրդի դերակատարումը բարձրացնելու, մասնավորապես՝ մարզային զարգացման պլանավորման, պետական ծրագրերի մշակմանն արդյունավետ մասնակցություն ապահովելու նպատակով մշակվել և ՀՀ Նախագահին է ներկայացվել համապատասխան հրամանագրի նախագիծ, որն արդեն ստորագրվել է:
- Մարզպետների՝ վարչական հսկողության գործառույթը հստակեցնելու, վարչական վերահսկողության բովանդակությունն ու մեխանիզմները ունիֆիկացնելու նպատակով մշակվել և ՀՀ Նախագահին է ներկայացվել համապատասխան հրամանագրի նախագիծ, որը նույնպես արդեն ստորագրվել է:
- Արդեն չորրորդ տարին կիրառվում է մարզպետների աշխատանքների գնահատման համակարգ:
- Մարզերը ընդգրկվում են միջազգային համագործակցության տարբեր ձևաչափերում, մասնավորապես, ՌԴ սուբյեկտների, Ֆրանսիայի և այլ երկրների տարածքային միավորների, Եվրոպական ռեգիոնների ասամբլեայի հետ: Այս համագործակցության շրջանակում ծրագրերը հումանիտար մշակութայինից բացի դառնում են զարգացմանը միտված ու ներդրումային:

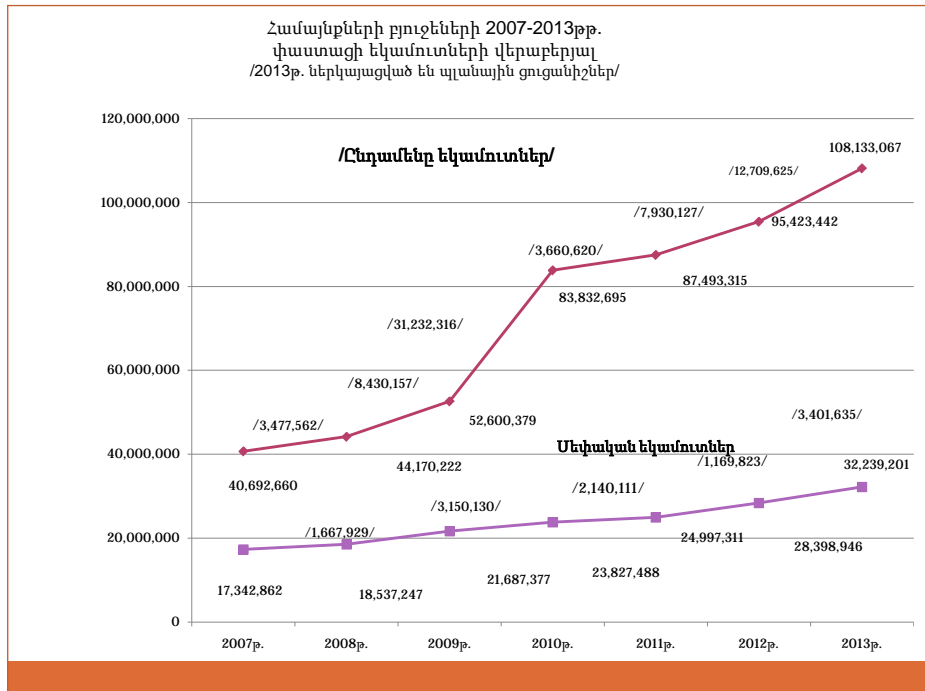
Տեղական ինքնակառավարման մասով.

- Համայնքային բյուջետային կարգապահության և սեփական եկամուտների կատարողականի ցուցանիշների բարձրացման խնդիրները նախարարության կարևորագույն գործառույթներից են: Խնդրի լուծման նպատակով կատարվել է օրենսդրական աշխատանք, ընդունվել է տեղական հարկերի սահմանման ու

հարկային վարչարարության կատարելագործմանն ուղղված օրենսդրական փաթեթը, մշակվել և կիրարկման են դրվել անհրաժեշտ մեթոդական փաստաթղթեր: Ձեռնարկված շարունակական միջոցառումների արդյունքում, արդեն 2008թ.-ից համայնքների բյուջեների սեփական եկամուտները շարունակաբար աճել են:

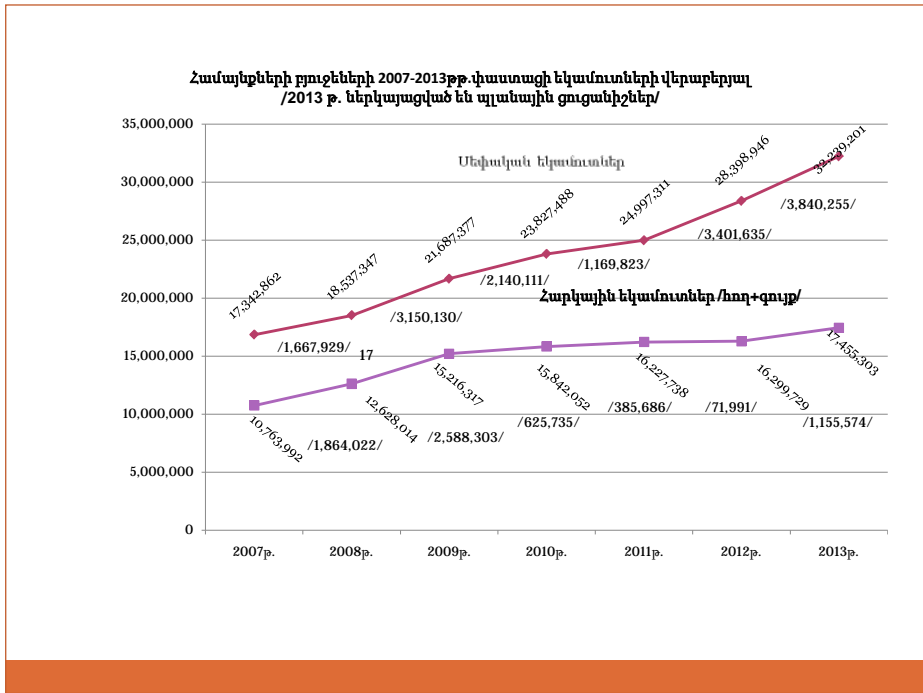
Պատկեր 1 Համայնքների բյուջեների 2007-2013թթ. փաստացի ընդամենը եկամուտներ (2013 թ. տվյալները պլանային են):

Ընդհանուր առմամբ, համայնքների բյուջեների 2012թ. ընդամենը եկամուտները 2007թ. համեմատությամբ աճել են 136.2%-ով կամ 55,020,499 հազ. դրամով:

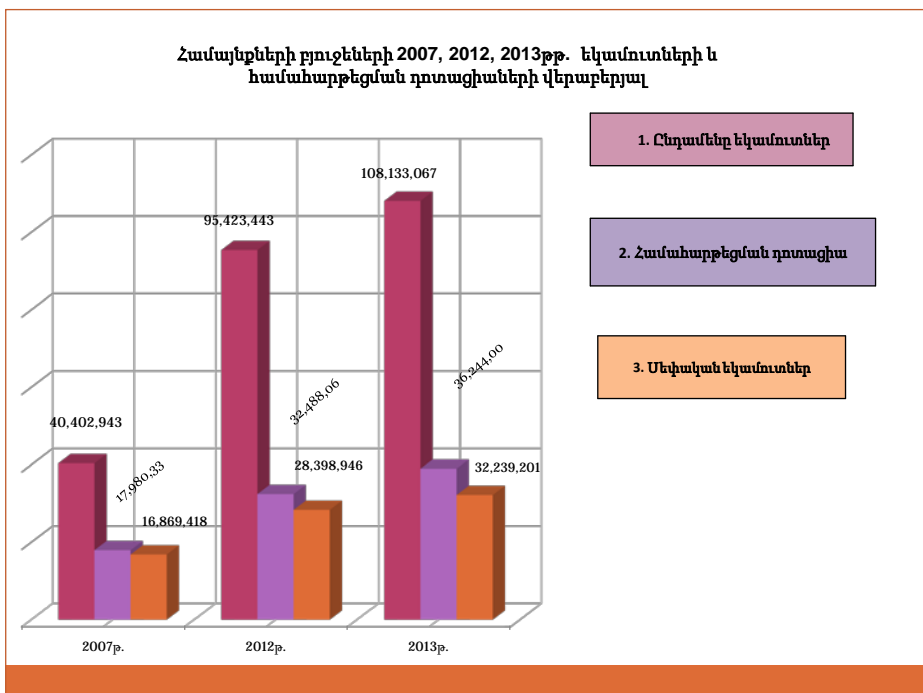

Պատկեր 2 Համայնքների բյուջեների 2007-2013թթ. փաստացի սեփական եկամուտներ, այդ թվում հարկային (2013 թ. տվյալները պլանային են):

Սեփական եկամուտների աճը կազմել է 11,529,528 հազ. դրամ կամ 68.3%, այսինքն սեփական եկամուտները աճել են մոտ 1.7 անգամ:

Պատկեր 3 Համայնքների բյուջեների 2007, 2012, 2013թթ. Ընդամենը եկամուտներ, սեփական եկամուտներ, դոտացիաներ: <i>Հողի հարկի ցուցանիշը 2007թ. համեմատության աճել է 912,961 հազ. դրամով (27.7%), գույքահարկինը՝ 4,622,776 հազ. դրամով (61.9%), տեղական փոփոխությունները՝ 1,779,038 հազ. դրամով (143.2%), գույքի վարձակալությունից եկամուտները՝ 1,132,102 հազ. դրամով (58.9%):

Պատկեր 4 Աշխատավարձերի պարտքերի մարում: <i>1996 թվականից տեղ ական հարկերի գծով, ամենափոքրը պատճառներով, առաջացել են զգալի ապառքներ, համապատասխանաբար հաշվեգրվել են նաև փոյժեր ու փուլանքեր: Արդյունքում ձևավորվել են որոշակի պարտքեր, հարկապես մտահոգիչ էին նախորդ փուլերին աշխատավարձի գծով ձևավորված պարտքերի ծավալները: 2008 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ աշխատավարձի պարտքերը կազմել են շուրջ 2.3 մլրդ դրամ: 2013թ. օգոստոսի 15-ի

դրությամբ աշխատավարձերի պարտքի ընթացիկ մնացորդը կազմել է մոտ 45,2 մլն.դրամ, իսկ ընդհանուր պարտքը՝ 93,5 մլն դրամ:

Տեղեկատվություն
ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՉԻ ԳԵՐՎ ՊԼՈՒՏԵՐԻ ՄԱՐԱՆ ԿԵՐԱԲԵՐՑԱԼ
15.10.2013թ. դրությամբ

հազար դրամ

հ/հ	Մարզի անվանումը	Նախորդ տարիների ընթացքում կուտակված պարտքը	Պարտքի մարումը մինչև 01.01.13թ. դրությամբ	Ընդամենը նախորդ տարիների պարտքի մնացորդը 01.01.13թ. դրությամբ	2012թ. արտոնող տարիների պարտքը 01.01.13թ. դրությամբ	Ընդամենը նախորդ տարիների պարտքը 01.01.13թ. դրությամբ	Պարտքի մարումը 01.10.13թ. դրությամբ	Ընդամենը նախորդ տարիների պարտքի մնացորդը 01.09.13թ. դրությամբ	2013թ. հաշվառվածին և սոց. վճար 01.10.13թ. դրությամբ	2013թ. պարտքը 15.09.13թ. դրությամբ	2013թ. պարտքը 01.10.13թ. դրությամբ	2013թ. պարտքը 15.10.13թ. դրությամբ	Ընդամենը պարտքը 15.10.13թ. դրությամբ
1	Արագածոտն	454,776	447,028	7,748	0	7,748	4,689.0	3,059	1,438,706	0	0	0	3,059
2	Արարատ	9,926	9,926	0	0	0	0	0	1,829,466	0	0	0	0
3	Արմավիր*	348,474	344,261	4,213	0	4,213	3,910	303	1,961,544	8,036	20,971	11,520	11,823
4	Գեղարքունիք	590,217	530,063	60,154	0	60,154	15,224	44,930	1,636,644	38,632	33,690	33,690	78,620
5	Լոռի	100,126	100,126	0	0	0	0	0	2,178,250	0	0	0	0
6	Կոտայք	72,517	72,517	0	0	0	0	0	2,229,238	0	0	0	0
7	Շիրակ	490,317	462,434	27,883	4,733	32,616	32,616	0	2,389,766	0	0	0	0
8	Սյունիք	126,214	126,214	0	0	0	0	0	1,679,698	0	0	0	0
9	Վայոց ձոր	115,277	115,277	0	0	0	0	0	528,163	0	0	0	0
10	Տավուշ	22,202	22,202	0	0	0	0	0	1,223,601	0	0	0	0
	Ընդամենը	2,330,046	2,230,048	99,998	4,733	104,731	56,439	48,292	17,095,077	46,668	54,661	45,210	93,502

- Առանձնահատուկ աշխատանք է տարվում ապառքների ուղղությամբ: Մի կողմից 2006 թվականից համայնքներին փոխանցված ոչ լիարժեք բազաները, մյուս կողմից դատական մարմինների կողմից կիրառվող հայցային վաղեմությունն անհաղթահարելի խոչընդոտ էին տեղերում հարկային արդյունավետ վարչարարության համար: Արդյունքում 2008 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ հողի հարկի ու գույքահարկի մասով կուտակված ապառքները տույժ տուգանքների հետ միասին կազմել են 31.1 մլրդ դրամ: Խնդրի լուծմանն էին ուղղված 2009 և 2010 թվականներին հողի հարկի արտոնություններ սահմանելու մասին օրենքները: Համայնքային բյուջեներ կանխիկ մուտքագրվեց շուրջ 2,8 մլրդ դրամ, արտոնվեցին այդ գումարների համար հաշվարկված 2,1 մլրդ դրամ տույժեր ու տուգանքներ: Այդ օրենքների ընձեռնված հնարավորությունից օգտվել են 129891 քաղաքացիներ:
- Մակայն այդ միջոցառումները վերջնականապես չլուծեցին հողի հարկի բազաներում կուտակված ապառքների մարման ու բազաների լիարժեքության ապահովման խնդիրը: 2012 թվականին ընդունված օրենքով զրոյացվեցին մինչև 2008 թվականի հունվարի 1 -ը հաշվարկային բազաներում հաշվառված հողի հարկի ու գույքահարկի ապառքները (մոտ 31 մլրդ դրամ) և հայցային վաղեմության ժամկետը դարձվեց 10 տարի:
- Մշակվել և արդեն կառավարություն են ներկայացվել օրենսդրական նախաձեռնություններ և մեթոդական փաստաթղթեր, որոնք կմիասնականացնեն համայնքների զարգացման քառամյա ծրագրերի կառուցվածքն ու մեթոդական հիմքը և կապահովեն վերջինների ու մարզային զարգացման ծրագրերի ներդաշնակեցումը:

- Բնակչության մասնակցությունը տեղական մակարդակում որոշումների ընդունմանն ապահովելու նպատակով մշակվել և արդեն ընդունվել է համապատասխան օրենսդրական փաթեթ, այժմ աշխատանքներ ենք տանում օրենքով նախատեսված հնարավորությունների մասին բնակչությանը իրազեկելու և այդ դրույթները իրագործելու ուղղությամբ:
- Նախարարությունը՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության և Կադաստրի պետական կոմիտեի հետ համատեղ մշակել է «Անշարժ գույքի հարկի մասին» օրենքի նախագիծը և գնահատել է այս հարկի հաշվարկման տարբեր սցենարներ:
- Շարունակական աշխատանքներ են տարվում Համայնքային ծառայության համակարգի ներդրման ու դրա կատարելագործման ուղղությամբ, իրականացվում են ուսուցողական և հատկապես, օրենքով նախատեսված վերապատրաստման գործընթացներ, էականորեն կրճատվել է համայնքների աշխատակազմերում կադրերի հոսունությունը:
- Վարչատարածքային բարեփոխումների մասով, ինչպես նշեց նախարարը, Ձեզ մանրամասն ներկայացնելու մի քանի առիթ ունեցել ենք, հատկապես Ջերմուկում: Ձեր հանձնարարականները հետագա ընթացքի վերաբերյալ արդեն իսկ սկսել ենք իրագործել, մասնավորապես, աշխատում ենք մշակել քայլերի մի ծրագիր, որով հնարավոր է համոզել և վստահեցնել բնակիչներին այդ փոփոխությունների դրական արդյունքների մասին, այլ խոսքով՝ ապահովել նրանց դրական վերաբերմունքն այդ փոփոխությունների նկատմամբ: Ծրագիրը պատրաստ լինելուն պես կներկայացվի քննարկման՝ սահմանված կարգով:
- Տարեցտարի պետական բյուջեի, համայնքային բյուջեների, միջազգային և այլ աղբյուրներից օժանդակությունների միջոցներով բարեկարգվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների շենքային պայմանները, տեխնիկական հագեցվածությունը, ժամանակակից էլեկտրոնային համակարգերին ինտեգրումը:
- Նախարարությունը ներկայացնում էմ մի շարք միջգերատեսչական հանձնաժողովներում, որոնցից երկուսը՝ Հողերի կատեգորիաների փոփոխման և Այլընտրանքային ծառայության հանձնաժողովները, ղեկավարում էմ: Առաջինի պարագայում մենք համակարգում ենք մի շարք նախարարություններից կարծիքների ստացումը և տրամադրում ենք եզրակացություն, իսկ երկրորդ հանձնաժողովի առաջին նիստն ենք անցկացրել ու կայացրել ենք որոշումներ 59 դիմողների վերաբերյալ:

Պարոն Նախագահ, մշտական է մեր համագործակցությունը Եվրոպայի խորհրդի, Եվրամիության համապատասխան կառույցների հետ: ԵՄ ի հետ ունենք շարունակական և գործնական աշխատանք, մասնավորապես մեր օրենսդրական բոլոր նախաձեռնություններին ցուցաբերվում է մասնագիտական օժանդակություն և իրավական փորձաքննություն: ԵՄ հետ ընթացքում ունենք երկու ծրագրեր, որից մեկը՝ ռեգիոնալ բնույթի: Այս ծրագրերի արդյունքում արդեն 2014 թվականի վերջից կարող ենք Արևելյան գործընկերության շրջանակում ակնկալել տարածքային համաչափ զարգացմանն ուղղված շուրջ 7 մլն եվրո ներդրումային դրամաշնորհային ծրագիր, և նաև ներդրումային ծրագրեր Լոռու, Շիրակի և Տավուշի մարզերում, ռեգիոնալ ծրագրի շրջանակներում:

Տեղական ինքնակառավարման համակարգի կատարելագործման նկատմամբ լուրջ հետաքրքրություն ունեն մեր երկրում ներկայացված գրեթե բոլոր միջազգային

կազմակերպությունները, նախարարությունը գործնական շփումների մեջ է նրանց հետ, և ունենք համայնքների հետ վերջիններիս համագործակցության մեծ փաթեթ:

Պարոն Նախագահ, սրանք հիմնական ուղղություններն են, սակայն նախարարության ստորաբաժանումները իրականացնում են մեր կանոնադրությամբ և գործունեության ծրագրով նախատեսված նաև այլ աշխատանքներ:

Թույլ տվեք շեշտադրել առաջիկա մի քանի հիմնական խնդիրներ.

- Վարչատարածքային փոփոխությունների իրականացման ուղղությամբ աշխատանքների շարունակումը:
- Դատաիրավական բարեփոխումների շրջանակում ավելի պարզ ու գործուն պետք է դարձնել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու դատական համակարգի հարաբերությունները, այն գործերով, որոնք վերաբերվում են ՏԻՄ լիազորություններին և ունեն մասսայական ու բովանդակության առումով ստանդարտ բնույթ (հարկային ապառքներ, գույքի ոչ պատշաճ տիրապետում, դրա փոխանցում համայնքին և այլն): Անհրաժեշտ է պարզեցնել իրավաբանական անձանց գույքի արժեքները համայնքներին տրամադրելու և նրանց տեղեկատվական բազայում ընդգրկելու գործընթացը:
- Համահարթեցման սկզբունքով տրամադրվող դոտացիաների մասին ունենք մշակված օրենքի նախագիծ, ներդրման հետ կապված որոշակի խնդիրներ կան, առաջիկայում պետք է գտնենք լուծումներ: *Խոսքը առավել ունակ համայնքներից միջոցների վերաբաշխումն է կարիքավոր համայնքներին, բայց չսահմանափակելով համայնքների արդեն իսկ իրականացվող լիազորությունների ծավալները:*
- Աշխատում ենք Տեղական ինքնակառավարման մասին ՀՀ նոր օրենքի նախագծի վրա, 2002 թվականից տեղի են ունեցել իրավական ու բովանդակային խորքային փոփոխություններ և անհրաժեշտություն է նոր օրենքի նախագծի մշակումը: Նախապատրաստում ենք նաև առաջարկություններ ներկայացնել Սահմանադրական փոփոխություններ նախապատրաստող հանձնաժողովին:
- Հաջորդ տարի խնդիրներ կան կապված տեղական ինքնակառավարման համակարգում աշխատավարձերի քաղաքականության հետ: Պետք է ապահովենք համայնքային մակարդակում աշխատավարձերի բարձրացման քաղաքականության իրականացում, և բացառենք պարտքերի կուտակման ռիսկը: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է որոշակիորեն միասնականացնել համայնքային մակարդակում աշխատակիցների թվաքանակը, աշխատակազմերի, համայնքային կազմակերպությունների կառուցվածքը, իհարկե, հաշվի առնելով նաև նրանց առանձնահատկությունները:

Շնորհակալություն: